

19.

Javaslat a
„A Zalakomári Szentháromság templom freskói”
települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Csárdi-Nagy Beáta (név)

Csárdi-Nagy Beáta (aláírás)
Zalakomár, 2016.06.01. (település, dátum)
(P. H.)

I.A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Zalakomári Művelődési Ház

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Csárdi-Nagy Beáta

Levelezési cím: 8751 Zalakomár, Petőfi utca 9.

Telefonszám: (93) 386 314

E-mail cím: kulturhaz@zalakomar.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

A Zalakomári Szentháromság templom freskói

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Zalakomár, Kossuth utca 15.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A római katolikus templom, amely műemlék jellegű, gazdagon díszített barokk építmény, mely 1744-1770 között épült, a Szentháromság tiszteletére szentelték fel. Értékét külön növeli, hogy freskói egy részét Dorffmeister készítette, aki 1781-ben és 1793-ban festett itt. A 875 lelket egy plébános és egy káptalan segítette a hite gyakorlásában. 1790-től a magyar katolikus Központi Papnevelde Generál Semináriuma volt itt a kiskomáromi uradalom birtokosa. 1828-ban 238-an laktak a faluban, a templomnak 3 filiája volt. A vörösbarátok is kaptak Kiskomáromban birtokot. 1873-ban Kiskomáromban Római katolikus Önképzőkör alakult, amelynek nagy szerepe volt a műveltség emelésében.

Dorffmeister István kiskomáromi munkássága

Dorffmeister István a 18. századi magyarországi festészet egyik legkiemelkedőbb alakja. A bécsi tanulmányai után 1760-tól Magyarországon dolgozott. Kiskomáromban két alkalommal is dolgozott, freskói ma is megvannak, jól láthatók.

Dorffmeister életéről keveset tudunk. Születésének éve 1729-re tehető, születésének helye ismeretlen. 1751. október 13-i az első hiteles adat, amikor a bécsi képzőművészeti akadémia

festőművészeti szakosztályára beiratkozott, amit el is végzett. 1764-ben Sopronban találkozunk először nevével, ahol letelepedett családjával. itt is élt haláláig, 1797-ig.

68 évet élt, kilenc gyerek édesapja volt. Kétszer nősült. rengeteget dolgozott, elvállalt minden adódó munkát. Öt évtizeden keresztül, mint soproni festő a Dunántúl templomait, kolostorait, kastélyait díszítette műveivel. Kiskomáromban először 1781-ben dolgozott. Ekkor a szentély kifestésére vállalkozik. Második alkalommal, mint öreg festő jelenik meg 1793-ban, és folytatja a 81-ben elkezdett munkát, és be is fejezi azt. Az egyhajós templom mennyezetének három szakaszán klasszicista díszítési elemek közé három történelmi festményt tervezett: Szent István Szűz Mária oltalmába ajánlja az országot, I. András király a pogányság lázadása után visszaállítja a kereszténységet és új templomokat épített, II. Ferdinánd adományi levelet nyújt át a nagyszombati központi szeminárium számára.

FRESKÓK

Szent Péter és Pál búcsúja

A szentély fölé festett képet hasonló megfogalmazásban már a kiskomáromi munka előtt megfestette a Császár plébánia templomának freskóján. A kiskomáromit rendelésre készítette. Az 1793-ban festett képekkel együtt a megrendelő az esztergomi káptalan volt. Szent Péter és Pál búcsúját azért választották a szentély fölé, mert az óbudai prépostság hajdani patrónusa Szent Péter és Pál voltak. Az ő tiszteletükre létesült címe: "Prepositura sancti Petri et Pauli de veteris Romae."

A kép ovális kupolára került. Hasonlóan a kiskomáromihoz Császár, Nova, a soproni városháza mennyezet freskója is a cselekményt egy főnézetre, a belépővel szemközti alsó képmezőbe állítja be. A teret két részre osztja: égi és földi térre. Ezek közül a hangsúly a földön van. A tekintet akaratlanul is a két fő alakra irányul, a centrumban álló Péter és Pál ölelkező alakjára. Péter és Pál perspektivikusa festett dombon áll. Tőlük jobbra és balra római katonák helyezkednek el. A háttérben fejek látszanak, mintegy lezárva a földi teret. Tipikus Dorfmeister megoldás ez, mellyel kellő mélységet tudott a képnek kölcsönözni. Péter és Pál alakja az égtérbe nyúlik. Az előtérben három katona éppen a kereszt felállításával foglalatatoskodik. Az égen gomolygó felhőből két angyal alakja válik ki. Az egyik csak féltesttel, a másik egész testtel súlyosan lebeg, mindkét kezében a vértanúknak kijáró pálmaággal.

A mondanivaló érthető, azonban kevés a drámaiság. Legnagyobb mértékben a kereszt és a kardmarkolat figyelmeztet a közelgő halálra. A katasztrófa nincs a szereplő arcára ráírva. A római katonák részvétlenek. Egyhangúan szemlélik a megszokott eseményt.

Péter az öregember nemtörődöm mosolyával látható. A bátorítás sugárzik Pál felé. Ölelő karjaival feltartja a lelki egyensúlyát veszített Pál alakját. Pál a megtörtebb, a csüggedtebb, hiszen a hagyomány és a Biblia is így öröközte meg: "Akiben a lelket csak Péter biztatása és a túlvilági életbe vetett erős hit tartja." A cselekmény csak sejteti a földi tragédiát, inkább érződik a vértanúknak az örök élet lehetőségében való hite.

Dorfmeister ecsetkezelése bátor, lendületes.

Annak ellenére, hogy a kép kimondottan vallásos, újszövetségi problémával foglalkozik, jelentéktelenné teszi az égiek szerepét. Embereket keres, emberi sorsokat, jellemeket ábrázol. Az ember öröme, szenvedése, a nagy szenvedélyek problémáinak megoldása foglalkoztatja gondolatát és ecseteit.

Szent István király Szűz Mária oltalmába ajánlja az országot

A kép a hajó kupolájának első szakaszában van. A hajó másik két freskójánál kisebb méretű ez a kép, azonban a térhatása ennek a legjobb. A kép alá festett oszlopok az egész mennyezetet megemelik, a kép színei megnyitják az égboltot, szinte végtelen kiterjedést adva neki. A négy freskó közül ez az egyedüli, ahol aránylag legnagyobb teret enged az égi jelenségnek, hiszen a többin csak egy-egy angyal lebeg át a színtér felett. Az alakok jól a helyükön vannak, egyedül István király helyzete nem felel meg a féltérre ereszkedett állapotnak.

Az egész kép nyugodt, áttekinthető, érthető. Beállítása színpadias, élőképszerű. Hiányoznak már az erőteljes kifacsart testű alakok, mintegy jelezve a barokk végkorát.

I. András a pogányság leverése után visszaállítja a kereszténységet és új templomokat épített

A kép az 1046-os Vata-féle lázadás történetét dolgozza fel. A lázadók Pétert elfogták és megvakították. Sebeibe hamarosan belehalt. Az urak akkor hívták be Vazul legidősebb fiát Endrét, aki ellentétben apja pogány felfogásával az új rend híve lesz és leveri a Vata-féle lázadást.

A freskók közül ez a legnagyobb méretű. A képmező erősen ovális. A felület kitöltése épp annak szem előtt tartásával, hogy az összhang megmaradjon, nehézséget okozott a festőnek. Így alakult a képnek a hármasság tagozódása: jobb oldalt a fellázadt pogányok gyilkolják az újhitűeket és köztük a püspököket. Középpontban I. András adománylevelet ad át az egyház képviselőinek, baloldalt pedig a külföldi építők tervezik már az új templomokat.

A kép színhatása egységes, de a kép egyes jeleneteit különállónak is lehet tekinteni.

II. Ferdinánd adománylevelet ad át a nagyszombati szemináriumnak

A Kiskomáromra vonatkozó történelmi eseményekből ismert, hogy a kiskomáromi birtokot kapták a vörösbarátok. Az esztergomi káptalan rendelkezése ezt az eseményt örökítette meg Dorfmeister István.

A történelmi esemény valószínűtlen természeti környezetben játszódik. A kép jobb és bal oldalán épületek részletei láthatók. Balról fal, jobboldalon pedig oszlopos erkély látható. A király sátra egy négylépcsős emelvényen áll egy erdő rész előtt. A vörösbársony sátrat az erdő két legszélső szegényes lombosított fa koronájához rögzítették.

Valószínűtlen a szemlélő csoportok magatartása. A jobboldalon lévő katonák nem viselkedhetnek a király jelenlétében úgy, mint ahogy azt a képen teszik. Az egyik szétvetett lábakkal az erkély peremén ül, a másik egy kötömbön helyezte magát kényelembe. Baloldalon a királytól tisztes távolságra magyar főurak csoportját helyezte el. Az alakok mind olyan pozitúrát vettek fel, amely ilyen ünnepélyes pillanatban nem valószínű.

A kép középpontjában a király helyezkedik el. Bal kezében a jogar, jobb kezében pedig adományozó levelet nyújt át.

A szentély fölötti kupola négy csegegyébe Dorfmeister a szokáshoz híven a négy evangélista képét festette: Máté, Márk, Lukács és János, mellettük jelképpel. A szentély bal oldalán a sekrestye miatt nincs ablak, az ablak helyére a gonosz lelket tipró Szűz Máriát festette. A kupolák freskói, ablak közti részekbe egyszerű szürkés színnel virágfüzért tartó angyalokat festett.

A főoltár mögé festet vörös márvány utánzatú építészeti háttérrel festett. Két oldalán három-három khorintoszi oszlop, mellettük szintén, már több helyen megfestett Szent István és Szent László szobra. Ide a háttérbe van beágyazva a főoltárkép, szintén látszatkeretbe. Témája a Szentháromság.

A két mellékoltáron két-két olajkép található. Jobboldalin Szűz Mária szeplőtelen fogantatása és egy kisméretű oltárképen Szent József a kis Jézussal. A baloldali mellékoltáron Szent Pál jelenése, alatta kisméretű oltárképen Szent Lukács evangélista képe látható.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Szentháromság templom a környéken egyedülálló freskókkal büszkélkedhet, mely Dorfmeister István keze munkáját dicséri. Eszmei és esztétikai értéke indokolja az értéktárba való felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

<http://barokkfresco.btk.ppke.hu/jegyzek.html>

